

Теоретичні аспекти податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції

У статті розкрито деякі теоретичні аспекти податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції. Визначено сутність економічних категорій та понять «податок», «податкове регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції», виявлені завдання та специфічні фактори податкового регулювання зазначених суб'єктів задля врахування їх при формуванні структури податкової системи, механізму впровадження та справляння податків в Україні.

Ключові слова: податок, податкове регулювання, суб'єкти індустрії програмної продукції, фактори, подвійне оподаткування.

А.В. КОВАЛЬ,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

Теоретические аспекты налогового регулирования субъектов индустрии программной продукции

В статье раскрыты некоторые теоретические аспекты налогового регулирования субъектов индустрии программной продукции. Определены суть экономических категорий и понятий «налог», «налоговое регулирование субъектов индустрии программной продукции», выявлены задачи и специфические факторы налогового регулирования указанных субъектов для учета их при формировании структуры налоговой системы, механизма внедрения и взимания налогов в Украине.

Ключевые слова: налог, налоговое регулирование, субъекты индустрии программной продукции, факторы, двойное налогообложение.

O. KOVAL,

post-graduate student, Khmelnytsky University of management and law

Theoretical aspects of tax regulation of subjects of industry software products

In the article some theoretical aspects of tax regulation of subjects of industry software products. It defines the essence of economic categories and concepts of «tax», «tax regulation of subjects of industry software products», challenges identified and specific factors on the regulation of these entities to account for them when forming the structure of the tax system, a mechanism of implementation and collection of taxes in Ukraine.

Keywords: tax, tax regulation, subjects of industry software products, factors, double taxation.

Постановка проблеми. Нині через надзвичайно стрімкий розвиток ІКТ та процеси глобалізації національні кордони вже не сприймаються перепоною для виробництва, обміну та споживання товарів і послуг. Змінюються усталені принципи здійснення господарської діяльності, переміщення капіталу, міграції трудових ресурсів, трансформуються податкові системи держав тощо. Унаслідок цього виникають проблеми в реалізації податкової політики держав у частині уніфікації податкового законодавства згідно з міжнародними стандартами.

Урядам держав необхідно вживати заходів для пристосування національних податкових систем до вимог, які диктує інформаційна економіка. При цьому податкове законодавство має враховувати умови і можливості суб'єктів індустрії програмної продукції [2, с. 158–159]. Актуальним є пошук оптимального співвідношення між обсягами доходів, отриманих суб'єктами, і стягненням податків, адже надмірне оподаткування може зруйнувати стимули до діяльності у цій сфері.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У країнах з розвинутою ринковою економікою приділяється велика увага теоретичним аспектам податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили такі відомі вітчизняні вчені, як Ю.М. Бажал, М.Г. Делягін, Т.В. Єршова, А.Я. Жаліло, В.Л. Іноземцев, Л.Г. Мельник, С.І. Романенко; зарубіжні – Дж. Акерлоф, В. Мунтіян, Х. Каравелі, М. Кларк, Дж. Стігліц та багато інших. Однак в Україні зазначене питання потребує подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження теоретичних аспектів податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції, визначення сутності економічних категорій та понять «податок», «податкове регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції», виявлення завдань та специфічних принципів податкового регулювання зазначених суб'єктів задля врахування їх при формуванні структури податкової системи, механізму впровадження та справляння податків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поняття «податок» сягає своїм корінням у глибину віків.

Так, Адам Сміт у своїй праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» на протипагу Фомі Аквінському, який трактував податок «як дозволену форму грабунку» [5, с. 367] і називав його ознакою рабства, він стверджував, що податки – ознака не рабства, а свободи, плата державі за послуги [22, с. 341–343]. У кінці XVIII ст. великий внесок в основи оподаткування зробили вчені різних країн. У зв'язку зі змінами в поглядах на основи оподаткування розвивалося і визначення податку.

Податки порівнювали зі страховою премією, що сплачується за безпеку і гарантію власності (Ш. Монтеск'є) [1].

У міру розширення державних завдань у податках почали вбачати правильні, періодичні, законом встановлені внески громадян, які вони роблять відповідно до їх доходів на користь держави (Л. Штейн) [1].

Д. Рікардо визначає податки як частину доходів від землі і промисловості держави, яку віддають піддані в розпорядження держави [1].

Найбільш повним на той час було визначення, дане професором А. Вагнером, який трактує податки як примусові внески приватних господарств, що частково ідуть на покриття державних (суспільних) витрат, а частково є засобом, який змінює розподіл народного доходу [1].

Оригінальною є думка П. Прудона, який називає податок обміном. Характеризуючи державу як орган, який своєю діяльністю повинен задовольнити колективні потреби населення, Прудон П'єр Жозеф вважає, що держава не повинна втручатись у діяльність, відведена приватній ініціативі. Але разом з тим він підкреслює, що є ряд благ, виробництво яких на себе не можуть взяти приватні особи. Їх виробляє суспільство, вони складають спеціальність держави, а тому в обмін на це особи повинні сплачувати податки.

Німецький вчений Карла фон Гок, вивчаючи податок, називає його обов'язком, а зовсім не платою за послуги державі, бо, на його думку, держава – це атмосфера, яка нас оточує. Вона діє на нас, навіть якщо ми не бачимо її присутності. Отже, люди сплачують податки, виконуючи обов'язок, для збереження того великого цілого, до якого належить платник.

Представники французької фінансової школи Ф. Леруа-Больє, Р. Стурм називають податки засобом покриття потреб держави.

Необхідно зазначити, що і російська наука не стояла осторонь від проблем, пов'язаних з природою оподаткування. Початок XIX ст. характеризується розвитком російської фінансової науки. У 1810 році Державною Радою Росії була затверджена програма фінансових перетворень держави – знаменитий «План фінансів», автором якого був видатний російський економіст і державний діяч М. Сперанський. У 1818 році з'явилася перша фундаментальна праця в галузі оподаткування – «Досвід теорії податків», автором якої виступив видатний російський економіст М.І. Тургенєв. Усі багатства народні, вважав М. Тургенєв, витікають із двох головних джерел: сили природи і сили людської. Але для отримання багатства із цих джерел потрібні кошти. Ці кошти знаходяться в різних знаряддях, будівлях, грошах тощо. Цінність цих знарядь, будівель, грошей називається капіталом. А він і є одним із джерел податків. Чіткого визначення податку М. Тургенєв не дає, але з характеристики ним податку зрозуміло, що це відрахування із прибутків від землі, із прибутків від капіталів, із прибутків від праці. М. Тургенєв дає таку класифікацію податків:

- податки із прибутків від землі;
- податки із прибутків від капіталу;
- податки з самого капіталу;
- податки з заробітної плати;
- податки з усіх джерел доходу;
- податки на споживання (акцизи на сіль, тютюн, алкогольні напої тощо);
- надзвичайні податки [23, с. 238–239].

Після проголошення Україною незалежності почалася кропітка робота зі створення власної податкової системи. Податкова система є дуже складним явищем, яке відображає діалектичне поєднання об'єктивного і суб'єктивного начал. Об'єктивне начало зумовлене об'єктивністю самих податків і виражається в тому, що податкова система повинна базуватися на певних наукових засадах. Вагомий внесок у

розробку власної концепції системи оподаткування вніс Закон України «Про систему оподаткування», прийнятий Верховною Радою України 25 червня 1991 року. У статті 2 зазначеного закону дано визначення податку. Під податком, збором, іншим обов'язковим платежем до бюджетів та до державних цільових фондів розуміється внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в порядку і на умовах, що визначаються законодавчими актами України [19].

Отже, поняття «податок» розглядають у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні під податком розуміють будь-які відрахування для фінансування державних витратів (податки, збори, платежі).

У вузькому – певний різновид обов'язкових відрахувань, який наділений певними, характерними лише йому ознаками.

У законодавстві, спеціальній літературі та практиці оподаткування поряд із категорією «податок» використовуються поняття «мити», «збір», «акциз», «відрахування», «плата», «платіж» тощо.

З позицій держави немає суттєвого значення, як називається той чи інший платіж, головне для неї – його повне і своєчасне надходження.

Таким чином, сутність податків в практичному значенні зводилася до стягування коштів з суб'єктів господарювання і громадян до державної скарбниці з метою їх подальшого розподілу на потреби держави. Але якщо спочатку податки мали суто фіскальний характер, тобто були основним джерелом формування фінансових ресурсів держави, то згодом, з тих пір як держава вирішила брати активну участь в організації господарської діяльності країни, поняття суто фіскальної функції податків значно розширилося і набуло регулюючої властивості [7].

У сучасних умовах регулюючий вплив податків (регулююча функція податків) в суспільстві і економіці має багатогранний характер. Саме завдяки її реалізації за допомогою зміни елементів податку держава може регулювати пропорції вартісного розподілу ВВП і впливати на соціально-економічні процеси в державі.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає регулювання як [4, с. 1020]:

- впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі;
- домагатися нормальної роботи машини, установки, механізму і т. ін., забезпечуючи злагоджену роботу складових частин, деталей.

З позицій організації економічної та управлінської діяльності можна виділити декілька визначень поняття «регулювання», а саме:

- це спонукально-практична діяльність регуляторного характеру, спрямована на досягнення чітко визначених цілей [21, с. 116–117];
- це вид діяльності, що являє собою вплив керівника на підлеглих таким чином, щоб вони виконували роботу для досягнення цілей організації [20];
- це діяльність із підтримки в динамічній системі управління виробництвом заданих параметрів. Його завдання – зберегти стан упорядкованості, котрий задається функцією організації як у підсистемі виробництва, так і в підсистемі управління. Функція регулювання детермінується норматив-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ністю: в полі її зору перебуває будь-яке відхилення від норми [10, с. 153];

– метод управління, який є системою типових заходів, що здійснюється відповідними органами та організаціями з метою стабілізації та пристосування існуючої системи до постійно змінюваних умов [10, с. 154];

– це вплив на діяльність, на суб'єкти та процеси, з метою забезпечення дотримання злагодженої роботи системи, впорядкування та підвищення результативності діяльності, узгодження інтересів і дій [9, с. 61].

Узагальнюючи зміст наведених визначень, можна зазначити, що регулювання визначається як сукупність заходів з боку суб'єкту управління, які підпорядковуються необхідності досягнення певної мети (стабілізаційного або стимулюючого характеру) в умовах мінливого зовнішнього середовища. Для характеристики регулювання економічної сфери слід застосовувати перше визначення, на якому й базується трактування податкового регулювання.

Податковим регулюванням у цьому джерелі називають заходи непрямого впливу на економіку та соціальні процеси через зміну податків, податкових пільг, відрахувань до бюджету та ін. Із цим визначенням можна погодитись лише частково. Податкове регулювання здійснюється через заходи непрямого впливу, які спрямовані на економічні та соціальні процеси. Такий непрямий вплив здійснюється здебільшого через вплив на прибутковість суб'єктів господарювання, доходи та споживання громадян. І саме в цьому разі відбувається поєднання регулюючої функції податків із фіскальною. У другій частині визначення йдеться про інструментарій податкового регулювання, який, висвітлено хаотично і неповно. Насамперед незрозуміло, що називають зміною податків. Якщо це стосується їхнього переліку, то податкові пільги і відрахування до бюджету неповною мірою характеризують регулюючі елементи податку, якщо елементів податку, що є логічним, то незрозуміло, для чого окремо виділяти податкові пільги.

В іншому довідковому джерелі – «Глосарії бюджетних термінів» – податкове регулювання визначено як сукупність заходів непрямого впливу держави на розвиток виробництва шляхом зміни норми вилучення до бюджету за рахунок зниження або підвищення загального рівня оподаткування: ставки індивідуального прибуткового податку, податку на прибуток підприємств і непрямих податків [8].

О. Василик вважає, що податкове регулювання має двоїсту природу. З одного боку, це специфічна форма суспільних відносин, що виникають між платниками податків і державою в процесі перерозподілу національного доходу, а з іншого – метод непрямого впливу держави на економіку, політику, соціальну сферу засобами податкового законодавства, податкового планування, податкової системи [3]. В цьому підході дещо хаотично визначено інструментарій податкового регулювання.

В. Гланц розглядає податкове регулювання як один із найбільш мобільних елементів податкового менеджменту, основу якого становить система економічних заходів оперативного втручання в процес виконання податкових зобов'язань. Це передбачає цілеспрямовану діяльність суб'єктів податкового менеджменту щодо впливу на економіку, її окремі сфери, галузі та сегменти, а також на соціальну сферу з використанням податкових методів та інструментів [6]. Підхід до

характеристики податкового регулювання з точки зору податкового менеджменту заслуговує на увагу. Проте регулювання здійснюється лише заходами оперативного втручання, оскільки держава може регулювати соціально-економічний розвиток суспільства й у процесі реалізації стратегії податкової політики у довготерміновому періоді.

Як зазначає Т. Єфименко, податкове регулювання за допомогою властивих йому методів і важелів дає змогу досягти більш ефективного використання матеріальних і фінансових ресурсів, інтенсифікувати інвестиційну та підприємницьку активність, узгодити інтереси різних суб'єктів господарювання, прошарків населення, центральних і регіональних рівнів державного управління [11].

Н. Жарко, Н. Заєць та І. Фокіна розглядають податкове регулювання з точок зору податкової системи та податкового механізму. Так, Н. Жарко зазначає, що податкове регулювання – це комплекс дій державних органів, спрямованих на зміну параметрів податкової системи та податкового механізму з метою досягнення певних соціальних й економічних цілей [12]. У цьому визначенні вказується на спрямування дій органів державної влади на податкову систему і податковий механізм. Однак вплив має бути спрямований насамперед на суб'єктів господарювання за допомогою податкової системи. У визначенні Н. Заєця фігурує поняття «оперативне втручання у хід виконання податкових зобов'язань» [13].

Протилежне розуміння податкового регулювання наводить І. Фокіна, яка зауважує, що податкове регулювання економіки як основний елемент податкового механізму є основою довготермінових стратегічних цілей держави, спрямованих на забезпечення економічної стабільності та стимулювання економічного зростання [24].

Визначення Ю. Іванова [15] окреслює податкове регулювання як свідомий, активний і цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин за допомогою засобів та інструментів податкової політики з метою досягнення бажаних соціально-економічних результатів.

Отже, узагальнюючи різні теоретичні підходи, можна стверджувати, що податкове регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції – це система заходів цілеспрямованого економічного і законодавчого впливу держави на учасників економічних відносин за допомогою інструментів податкової політики з метою досягнення бажаних результатів.

Основними завданнями податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції:

– акумуляція фінансових ресурсів у централізованих бюджетних та позабюджетних фондів шляхом мобілізації податкових надходжень [18];

– складання програм податкових надходжень суб'єктів індустрії на коротко- та довгострокову перспективу з врахуванням поточної соціально-економічної ситуації та перспектив її зміни;

– формування принципів та бази оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції;

– здійснення контролю над обсягом та структурою податкових надходжень від їх діяльності, удосконалення та спрощення процедури їх адміністрування [18].

Виходячи зі специфіки реалізації регулювальної функції податків, можна визначити принципи податкового регулю-

вання суб'єктів індустрії програмної продукції. Слід зазначити, що вони є похідними від принципів державного регулювання економіки, оподаткування та податкової політики.

Принцип наукової обґрунтованості є одним з базових принципів державного регулювання та передбачає врахування вимог об'єктивних економічних законів, реалій економічного, політичного і соціального життя суспільства, національних особливостей. Зміна умов оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції внаслідок регулятивних впливів з боку держави обумовлює зміну вартості програмного продукту, що випускається, оскільки для суб'єктів господарювання – платників податки виступають непродуктивними витратами. Це, у свою чергу, впливає на співвідношення попиту та пропозиції, рівень інфляції тощо.

Принцип узгодження інтересів є одним з ключових принципів податкового регулювання, оскільки механізм впливу заходів податкової політики на індустрію програмної продукції реалізується саме через учасників податкових правовідносин. Порушення в процесі податкового регулювання балансу інтересів може призвести до негативних наслідків. Так, наприклад, надмірне податкове навантаження на фонд оплати праці суб'єктів індустрії програмної продукції за низького рівня податкової культури суттєво прискорить процеси тінізації їх діяльності.

Принцип системності податкового регулювання обумовлений системним характером об'єкта регулювання – індустрії програмної продукції, яка є складною динамічною системою, що включає в себе різні рівні та елементи. Виходячи з цього державне регулювання взагалі та податкове регулювання зокрема має ґрунтуватися на системних засадах у розв'язанні проблем суб'єктів індустрії програмної продукції.

Принцип комплексності. Податкове регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції є не єдиним методом реалізації політики держави. Воно має застосовуватися в комплексі з іншими прямими та непрямими методами державного регулювання, такими як митно-тарифне регулювання, державна політика ціноутворення, бюджетна політика, ліцензування програмних продуктів, монетарна політика тощо.

Принцип пріоритетності передбачає чітке визначення пріоритетів податкового регулювання – основних проблем розвитку індустрії програмної продукції, на вирішенні яких через податкові заходи слід зосередитися державі в конкретний момент часу.

Принцип раціонального поєднання стратегічного та тактичного підходів у податковому регулюванні суб'єктів індустрії програмної продукції. Залежно від характеру цілей податкової політики податкове регулювання може мати стратегічний або тактичний характер. Цей принцип певною мірою пов'язаний з принципом пріоритетності. Так, в окремі періоди часу для вирішення локальних завдань індустрії можуть використовуватися пільги підтримки.

Принцип законодавчого врегулювання впливає зі специфіки податків та оподаткування як інституту сучасного суспільства. Він полягає в тому, що всі інструменти державного регулювання у сфері оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції мають бути чітко регламентовані відповідними законодавчими актами, причому законодавчо мають бути врегульовані всі елементи кожного з цих інструментів.

Принцип адаптації передбачає коригування впливу держави на індустрію програмної продукції залежно від внутрішніх та зовнішніх умов розвитку країни на основі безперервного аналізу дієвості й ефективності заходів податкового регулювання [16].

Принцип безперервності полягає в тому, що процес податкового регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції, хоча й реалізується за допомогою окремих дискретних механізмів, термін дії яких є обмеженим, але в цілому має безперервний характер.

Принцип мінімальної достатності впливає з відповідного принципу державного регулювання економіки, який полягає в тому, що держава повинна виконувати тільки ті функції, які не може забезпечувати індустрія.

Принцип ефективності податкового регулювання означає мінімальні затрати на дотримання податкового законодавства і податкове адміністрування (великі витрати на адміністрування податку роблять його неефективним).

Аналізуючи фундаментальні принципи податкового регулювання, можемо зробити висновок, що вони є орієнтиром для держави і уряду, який формує національну податкову політику. Однак процеси глобалізації та запровадження ІКТ до всіх сфер життєдіяльності суспільства, й мережі Інтернет – як платформи для суб'єктів індустрії програмної продукції, що мають місце останнім часом, здійснюють вагомий вплив на всі галузі господарської діяльності. Останні сприяли виокремленню сучасними вченими специфічних факторів [25, с. 48], що впливають на податкове регулювання суб'єктів індустрії програмної продукції, враховують їх специфіку, існують поряд з традиційними принципами податкового регулювання, і які потрібно враховувати при податковому регулюванні суб'єктів цієї діяльності, а саме: 1) встановлення податкової юрисдикції; 2) визначення об'єкта податкового регулювання; 3) усунення подвійного оподаткування; 4) формування глобального податкового простору.

Висновки

Отже, проведене дослідження дало змогу визначити, що процеси глобалізації впливають на всі сфери життєдіяльності суспільства, у тому числі, на податкове регулювання та податкову політику держав. Із часом цей вплив буде тільки поглиблюватися, переходячи на якісно новий рівень. Тому для отримання якомога більших вигод від зростання масштабів глобалізації уряди держав повинні формувати прозору і конкурентоспроможну податкову політику, і якомога повніше враховувати зазначені вище фактори при формуванні структури податкової системи, механізму впровадження та справляння податків.

Список використаних джерел

1. Антология экономической классики: В. Петти, А. Смит, Д. Рикардо / Сост., авт. предисл. И.А. Столяров. – Москва: Экон: Ключ, 1993. – 475 с.
2. Борейко Н.Н. Влияние глобализации на формирование принципов налогообложения субъектов электронной коммерции / Борейко Н.Н. // *Налоги и финансовое право*. – 2013. – №5. – С. 158–167.
3. Васильк О.Д. Податкова система України: навч. посіб. / О.Д. Васильк. – К.: ВАТ «Поліграфкнига», 2004. – 478 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. І голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Все начиналось с десятины: этот многоликий налоговый мир: сб. статей / пер. с нем.: Л.А. Козлова, В.С. Мухина; ред.: Ю.И. Куколев, О.М. Фролова. – М.: Прогресс-Универс, 1992. – 406 с.
6. Гланц В.Н. Инструментарій податкового регулювання: теоретичні та практичні аспекти / В.Н. Гланц // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2011. – Вип. 33 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011_33/index.html
7. Гланц В.Н. Сутність та елементи податкового регулювання / Гланц В.Н. // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – №2(31). – С. 92–96.
8. Глоссарий бюджетных терминов [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.budgetrf.ru>
9. Енциклопедичний словник з державного управління. – К., 2010. – 700 с.
10. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентів України. – К.: НАДУ, 2011. – т. 4. – 284 с.
11. Єфименко Т.І. Податкове регулювання економічного розвитку / Т.І. Єфименко: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. – К., 2003. – 37 с.
12. Жарко Р.П. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності [Текст] / Р.П. Жарко: автореф. дис. ...канд. екон. наук. – К., 2006. – 24 с.
13. Заяц Н.Е. Теория налогов [Текст]: учебник / Н.Е. Заяц. – Мн.: БГЭУ, 2002. – 220 с.
14. Іванов Ю.Б. Податкова система: [підручник] / Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
15. Іванов Ю.Б. Податкова система: [підручник] / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
16. Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент: підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – 525 с.
17. Крисоватий І.А. Аналіз трактувань поняття «податкове регулювання інноваційної діяльності» у працях зарубіжних та вітчизняних вчених / Крисоватий І.А. // Інноваційна економіка. – 2013. – №11 (49). – С. 214–220.
18. Малець С.С. Теоретичні аспекти податкового регулювання в ринковій економіці [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://msu.edu.ua/visn2/archive/003/44.pdf>
19. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.91 №1251–XII [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>
20. Словник термінів і понять з державного управління / В.Я. Малиновський. – Центр сприяння інституційному розвитку державної служби. – К., 2005. – 255 с. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://kds.org.ua/presentation/malinovskij-vya-slovnik-terminiv-i-ponyat-z-derzhavnogo-upravlinnya>
21. Словник-довідник з державного управління / [уклад.: В.Д. Бакуменко (кер. творч. кол.), Д.О. Безносенко, І.М. Варзар, В.М. Князев, С.О. Кравченко, Л.Г. Штика]; за заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
22. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Соцэкгиз, 1935. – 386 с.
23. Тургенев Н.И. Опыт теории налогов. СПб.: Типография Н. Греча, 1818. – 408 с.
24. Фокіна І.В. Формування механізму податково-субсидіарного регулювання вугільної промисловості [Текст] / І.В. Фокіна: автореф. дис. ...канд. екон. наук. – Донецьк, 2006. – 22 с.
25. Фролова Л.В. Налогообложение электронной торговли: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Л.В. Фролова. – Саратов. – 2009. – 155 с.

*Т.В. СТОРЧОВА,
студентка, Національний університет харчових технологій,
А.О. ЗАЙНЧОВСЬКИЙ,*

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та права, Національний університет харчових технологій

Сутність та зміст стратегічного управління підприємством

Стаття присвячена проблемам трактування та визначення стратегічного управління та ефективного його застосування в діяльності підприємства.

Ключові слова: стратегія, управління, концепція, принцип, розвиток, підприємство, етап.

*Т.В. СТОРЧЕВАЯ,
студентка, Национальный университет пищевых технологий,
А.А. ЗАЙНЧОВСЬКИЙ,*

д.э.н., профессор, заведующий кафедрой экономики и права, Национальный университет пищевых технологий

Суть и содержание стратегического управления предприятием

Статья посвящена проблемам трактовки и определения стратегического управления и эффективного его применения в деятельности предприятия.

Ключевые слова: стратегия, управление, концепция, принцип, развитие, предприятие, этап.

*Т. STORCHEVAYA,
student, National University of Food Technologies,
A. ZAINCHKOVSKY,*

doctor of economics, professor, Head of the Department of Economics and Law of the National University of Food Technologies

The essence and meaning of strategic management

This article is devoted to problems of interpretation and definition of strategic management and its effective application in the enterprise.

Keywords: strategy, management, concept, principle, development, venture stage.